

45 – DHIRTA VI

Axmed Nuur	Waxa weeye odayaashu waxay ka doodi doonaan oo ka hadli doonaan dhirta miraha bixisa intii ka hartay ayaa laga doodi doonaa, waxayna noo marayan meel fiican bay Daahir Af-Qarshe iyo noo marayeen. Waxaynu ka hadleynaa geedka la yiraahdo Gobka oo hadalkiisu socdo ayaa cajaladdu naga dhammaatay, haddana Aw Daahirow bal gobkii ku noqo, oo sidii aad markii hore wax uga sheegaysay wax uga sheeg oo gobka noo sii faahfaahi, hadalladiisa iyo soomaalidu say u yaqaanniin, wuxuu yahay iyo wuxuu gudo iyo wuxuu galoo iyo sida loo gurto iyo mirihiisa waxay galaanniin iyo caleentiisu waxay tarto iyo laamhiisu waxay taraan ama ulihiisa waxay taraniin iyo, bal wax nooga sheeg.
Daahir Af-Qarshe	Mahadsanid. Geedkan la yiraahdo gob raggii hore ee af soomaaliga sameynayey markii ay u bixiyen gob, waxaad garanaysaa kalmadii ugu wanaagsanayd ee gobannimada ahayd inay qaar siiyeen oo yirahdeen waa gob geedka kan, oo magacu horta ka sarreeyo dhirta kale gaar ahaan. Waa yahay, gob waxaa la isku raacsanyahay, nimanka dhirta tiriya ee dawadooda iyo sida wax loogu macaamiloodo ee faaliyaha ah ee kutubbada yaqaanna xikamka ah ee waxaa ka shaqeeyaa, waxay yiraahdeen dhirta waddankeenna ka baxda waa boqorkoodii, horta geed boqrani waa isaga. Waa yahay, waxay kaloo yiraahdaan geedka ka kan samada ku yaal ee shajarrul karamidda ah ayaa kanuna lug ku leeyahay xagga dhibbiga amase diinta qaar ka warramaaba oo xaggana waxay ka leeyihiin boqornimad halkaabaa looga bixiyay, xagga samadana waa looga yaqaan. Waxaad ku garanaysaa, geedkan soomaalidu waxay u taqaan: mirihiisa, waxay leeyihiin, afartan casho ayuu ku jiraya caloosha. Waxay ila tahay isagii waa ka maranaya ee markaa dhecaankii laga cunay baa dhiigga la socda, macnaha, ayey leeyihiin, illayn jirkii buu ku jiraa, cadaabal-qabri ma leh bay yiraahdeen, qofkii haddii Ilaahay taageero, inkastoo mirihiisu aanu saa u sii qiima weyneyn, xaggaasay lug ku leeyihiin, ma aragtay, ay ka ammaaneen, xagga diinta oo haddaaad aragtid suuqa mire yaalla oo la iibinaayo, wuu ku jiidanya, markiiba waad iibsanaysaa. Kaa waxoogaaga yar qobka iyo qubka iuo lafaha leh yaad markiiba iibsanaysaayoo xoogaa waa la yara mud muudsadaayoo, waxaa looga jeedaa cilmigaa laga sheegay, waxayna tahay inay culimadu cilmigaas ay noo faah-faahin doonaan, culimada. Qofkii marka uu dhintay oo la mayray oo biyihii hore oo xunka ahaa laga rogay, illow waa illaa dabadeed qasil baa lagu mayrayaa. Qofkii mar hadduu iska mariiday dabadeed wasaq illa laga mayrimaayee inuu xagga diintii lug ku leeyahay yaad horta geedkii arkaysaa oo illaa waa illaa loo raadinayo qasil sidii loo lahaa mirihiisuba uurka hadday ku jireen ajribaa laga helayaa yaa qofkii lagu meyrayaa. Marka aad sidaa u eegto,, waxaad oranaysaa geedku inuu lug ku leeyahay diintennaa, waxaad u jeelaan goonniyah loo qabaa, waxaad ogaanayaa inuu dhirta kale ka sharaf badanyahay. Waa yahay, markaa dabadeed waad u qiraysaa inuu geedku boqornimo haysto, goor walibana caleen buu leyahay, dhirta geed madowgana ma aha, dhirta kale ee caleentu naqa ka soo saaro

ay ka dhacdana ma aha. Labadaa waa ka dhxexeya, tana waad aragtay. Dhirtu labadaasay u qaybsan tahay, mid iska geed-madow ahoo, meel jeera lahoo caleentiisu weligeedba jidha, iyo mid caleentu ka dhacdo oo markuu roob helona quud soo saaro. Labadii isagu midnaba ma aha, wuu ka dhxexeyaa, marka caleentiisu weligii wuu iska leeyahay. Waa yahay. Markaa dabadeed dhulka soomaalida dhul badan oo geed qurii ka baxay ama dhowrba ka baxday oo magaciisu aanu dhirta kale la mid ahayni markiiba magac caana uu la baxayo ayaa jira. Wuxaa garanaysaa inuu geedku meel walba sharaf siyaada ah yahay, badi wuxuu ka baxaa dhulka balliyada ah. Haddaad ari lahayd magaalada la yiraahdo Widhwidh (Wirwir) ee magaca dheer leh, waxaa ku yaalla balli weyn bay leedahay oo biyuhu buuxiyaan naqii walba. Waxaa ku yaal gob miiran, gobkaasu mudda meel goonniyu yuu ku yaallaa. Dowr boqoloo nin baa midkii walba ku shiri karta, biyuhuna waa iska dul hoganayaan. Dhirta kale haddii biyuhu saa ugu fariistaan oo muddo badan ku jiraan, waa dhintaan, kanise llaahay maqaadiirtiisii waa ku baxayaaye dhiman maayo. Dhirtaa caday lagama gooyo, quruxdeeda iyo marka dabadeed usagu abaarsado oo biyihii guraan baa biyihii waxay soo saarayaan geeda yaroo dhariish aho xooluhu iska daaqayaanoo asaga oo kaloo ah oo dhinaca isku haya. Isagiina kolkaasuu miraysanayaayoo caleentiisii soo daadanaysay iyo mirahaa markay abaari dhacdo iyo markay doogga tahay, waa isku wada mid. Magaalada waxaad oranaysaa yaan dhaafinba. Haddii ninkii "kamera" haystaa ee sawiraa, magaalada quruxdeeda wuu la yaabi lahaa. Waxaa bilaya oo dhulka kale ay gaar kaga tahay waa gobkaa miiran ee ka baxa. Waa la saacideeyaa, lama oggola in mar qura saa loo taabto. Xooluhu abaartii waa ku baxsadaanoo, riyaha jooga iyo waxarahoodu iyagoo baruur dhaqaaqi kari waayay, dhulka kalena xoolihii madheen, yaa roobku da'aa. Meeshuna waxay leedahay balliga mooyee inta kale ku hareersani, bal llaahay maqaadiirtiisa, dhiin gaduudan baa camuuddeedu u egtahay, saasaa loogu bixiyay Widhwidh. Waa meel markaa qurux miiran ahoo goonni ah. Dhireedaas waaba laga baqaa oo arladaas aad arkays oo dhan geedka gobka ah looma oggola in laan laga gooyo, waxaa jira dhul boholo ah oo aan la harsan karin, kuwa qebiyal ka baxa, kuwaasaa dabadeed hangoolka iyo udubka iyo gambarka iyo wadaanta, gabowgooda iyo kuwaasaa laga sameeystaa, aan nafaca lahayn, dhulka bohallaha ku yaallaa. Dhulka quruxda leh ee la harsanayo waaba laga baqaa, boqor baad goyneysaa weeye, wax badanna waa lagu dagaallamay. Dadka Waqooyiga ka soo hayaamay markay agaasha iyo hawdkeeda iyo arladaa u soo baxaan, geedkii hebel ahaa baa wax laga jaray kolka la maqlo, rag badan baa dabadeed ku dhaawacma, dhiig badan ba soomaalida dhexdeeda ka daata. Gobka horta waxyabahaas ayuu leeyahay, soomaalidu waa cisaysaa, sharaf bay u yeeshaa, waa wax lawada ogyahay. Waxaa jira magaalada Burco geed meel ban ah ku yaallo oo la yiraahdo geed Abuukar, waa gob. Waxaa la yiri qolo geel soo qaadday yaa niman kaloo erga ah u yimaadeen. Nimanka waxaa ku jiray nin wadaad ah. Wuxuu yiri geelii la soo qaaday yaan konton halaad ku lahaa anigu. Qoladii aad soo dhacdeen oo colaaddu idinka dhexseysay mi ihi, inan

la yaal baan u ahay aniga, qolo kalaan ahay, walaalayaalow geelii ii celiya. Waxaa la yiri nimankaas isku hayb baad ahaydeeno geelii un baad u doodeyso inaad konton halaad kaxaysato oo shiikhow raalli ahow.

Haddii aad waxaad igu aqoonsataan, inta aan joogno geedka oo ku shireyno, wax aad igu aqoonsataan haddaad aragtaan, maxaydin yeeli?

Waxaana la yiri, dooddiyoo soconeysa, haddana dhankii waxaa soo martay hal gocanaysa. Shirkii bay timi. Raggii kale intay dhaافتay bay ninkii ergada ahaa madaxa ka ursatay, kolkaasay ka baxday shirkii. Shirkii waa kan khayaamada fadhiya ee bannaanka kale intay u baxday bay iska kaadiday, markaasay ka daba kacay usagii, markaana madaxay ka ursatay. Wuxuu yiri, nimankiinna kanu waa garanaysaan horta inay geela booliga ahaa la socotay, waa isoo doonatay, waa garanaysaan, waa hashaydii heblaa la yiraahdaa. Wixa ay raggaa iiga doonatay labada goor, ii ursatay labada goor, bay qabtaa. Akhwaanayaalow maxaad ka leedhiin?

Waxaa la yiri, waa kuu celinnay geelaagii. Kontonkii aad sheegatay ayaannu ku siinaynaa, laakiin dee geela adaa garanaya, marka laysu keeno geela la soo dhacay oo dhan, adigu kontonkaagii ka sooco.

Geedkii lagu shiraayay, geed Abokor baa loo bixiyay. Ninkaa Abokor la oran jiray, magacii bay sidaa u qaadatay. Geedkii waa geed mucjisa iska leh. Waxaa la leeyahay shirarka isaga hoostiisa lagu shiro, sida qaalibka ah, muwaafaqo lagama waayo.

Geedka (gob) horta inuu sidaa yahay saasaad ku garanaysaa. Waxaa kaloo la sheegay qofka haddii uu naxo, wax la yiri caleentiisaa inta la tumo oo biya lagu qooyo ayaa la kabbiyaa. Qofka way ka baxdaa naxdinta, waa la sheegay taa. Haddii uu shubmo biyahiisaa la kabbiyaa, shubankana, caloosha wuu joojiyaa. Dusha kolkii layska mariyana siduu qofka uskagga uga saarayo waad aragteen. Marka dad wuxuu leeyahay, isaga iyo geedkan la yiraahdo xinnaha laga sameeyo ee la yiraahdo cillaanka, labadaasu markii duufaankii Nabi Nuux uu arlada qarqiyyay, wax geed ahoo nool labadaasaa loo yimid. Labadaas hadda biyaha waykaga dhex baxaanoo, biyuhu iyaga waxba ma yeelo. Wixaad mooddaa, in sidaa ay sheegayaan run u badan tahay, laakiin geedkii kale oo biyo ku dhex yaal muddo badan, wuu qallalayaa, xididdadaa qurmaya. Geedkaasi wax wax laga sheegi karo waa ka badan yahay. Markaas wuxuu u baahan yahay bal culimada waaweyn in la weydiyyoo lugta uu xagga diintenna ku leeyahay in si fiican loo baaro. Markaas geedka ammaantiisa lama sheegi karee, bal anigu intaa yar ayaan ka taabanayaa, waana idiin soo gudbinayaaye iga guddooma.

Axmed Nuur

Horta Daahir Af-Qarshow waad mahadsantahay in yarna ma aad sheegine in badan baad sheegtay. Hadday intaasi kula yar tahay, annaga waa nala badan tahay, aadna waad noogu faaideysay. Cilmiya badan oo hadda naga maqnaa baad noo sheegtay, bal annagaba kaba faa'ideysannay geedka sidaad uga warrantay. Waxana yaab leh, sidaad sheegeysay, magacaanu uu la baxayoo gobannimadaa. Gacan buu weli tagayaa, weli! Daahir Af-Qarshe kama ay dhammaan. Waan kuu soo celi doonaa, bal anaa xoogaa an

sii fasiro. Geedkaan gob oo gobannimada wataa oo aad noogu fasirtay, waa ku sax oo aad iyo aad caqli gal ah. Geedku inuu xagga daawo yahayna isku diidda ma laha oo geed daawo ah yahay oo dhirta daawada ah yaabka leh yahay, isku diidda ma leh oo waliba dadku markii meel nabar ka gaaro ama laga soo baxo oo inta caleentiisa la shiido bararkiisu inuu ka nuugo waa si yab leh oo waad ka garanaysaa suu bararka u dhamayo. Waxaa kaloo ku yaab leeyahay, sida xagga laamijiisu, yaab bay leeyihiin, bixitankiisu yaab buu leeyahay, harkiisu yaab buu leeyahay, muuqaalkiisu yaab buu leeyahay, biyaha iyo abaarto sidaayaan waxba uga dhimin yaab bay leedahay, wixiisoo idil waa iska wada yaab. Usagoo idil wax lala yaabo weeye. Daahir Af-Qarshe oon weli ka dhergin inuu wax ka sii sheego geedkaas, Daahirow bal ku noqo geedkaas mar kale.

Daahir Af-Qarshe

Mahadsanid. Wuxaan ugu noqday in yar. Rag wuxuu leeyahay jiliftiisa haddii la karsado, geedka qoyan jilif aad u sii weyn ma laha ee xoogaa yarоо asal ah haddii laga yar sameeyo oo la karsado, dadka dhiiggu karay wuu dhimayaa. Rag badan oo sidaa yiri, waanu isaga daaweynay, waa la arkay. Waa qodob. Markaa dabadeed waxaa kale oo la sheegay culumada qaар ka mi ihi inay toddoba caleemood ka gooyaan, inay toddoba faataxo ku aqriyaan, in ay Qul HuwaAllaha iyo Mucawadteenka ku aqriyaan, intay aqriyaan intaa la tumayo ay tahay, suurad iyo laba waxay tahay maaqaane wax baa iga yara dhiman. Qofkii bukay, cudurra badan, in loogu mayro oo markii loogu mayro la doonayo, haddii ay tahay Akademiyada oo kale meel nadiif ah, oo dooggaan dhexdiisa ah, waa loogu mayri karayaa, haddii kale waxaa la doonayaa inuu sixni ballaaran iyo wax caynkaas oo kale ah. Suxuunta marka lagu mayro, qofka loogu mayro, meel musql ah lama doonayo in lagu mayro, in jirkiisii la wada gaarsiyo, in biyihii baaldi iyo wa uun lagu shubo oo meel loo qoday oo god ahaan amase meel bannaan oo weligeedba najaasi taaban, sida beertan dhexdeeda oo kale, biyihii loogu qubo oo biyihiiна la xafido, dadkiina dabadeed Ilaahay sidaa ugu sahlay, iyadana waa la arkay. Geedkuna waa kan dee afka carabiga “afdoom” lagu yiraahdo; geedka “afdoomka” caleemijiisu sidaa dabadeed dadka buka loogu daweeyo. Aniga qof waalliyoo kale ah wax badan baan arkay oo saasoo kale culimadu ugu daweyneyso ama nabarkii soo baxay loogu dhiijinayo dabadeedna uu qallajinayo, ama maydkii dabadeed loogu maarmi waayey, ama mirihiisaba la doonayo inuu calooshiisa ku jiro. Wuxaan halkan ku soo daadinayaa, wax la doonayaa geedka kan in xagga laga doono lugahan tirada badan uu ku leeyahay, waa faa'iido qaniimo ah oo aan wax laga sheekeyn karo ama cajalad lagu duubi karo aan ahayn ee inaynu ka faaideysanno oo ragga gaarsiinno oo diintenna ku afdheer yaa fiican. Inta aan ugu noqday intaa weeye, waxaana laga yaabaa inaan xusuusan oo waxyaalo kale oo badan oo faa'iido ahoo aan soo gocan lahaa in marar badan isaga jiraan, imminkase waan idinku soo wareejinayaa, idinka lee waaye!

Axmed Nuur

Oday buxuroobay warkiisa waa yahay oo warkaad noo sheegtay waa odays buxuroobaye amase fiqi baxnaanoobay sidii loo sheegay oo kaleeto. Annagu horta geedkan gobka ah yaanaan ku noqnoqonniin

warkiisa. Wuxaan u gudbinayaa Saciid oo takhtar ah oo ragga waanada Daahir Af-Qarshe u soo jeedinayo ka mid ah, culumada aan ku daraayo. Culumada diinta inay iyaguna bal aqoonta ay ku warramaan, misna waxaa lagama maarmaan ah, misna waxaa lagama maarmaan ah culimada jirka ama culimada sayniska ama culimada daawada oo daawooyinka yaqaanniina iney geedkaan bal baaraanoo caleentiisa baaraan oo mirahiisa baaraan oo habka uu u baxayo baaraan oo faa'iidada uu leeyahay xagga caafimaadka. Culimada caafimaadka iyaguna dhinacooda ka baaraan iyaduna way ku jirtaa. Markaa anigu waanada waxaan ku darayaa, culumada diinta meesha uun Daahir Af-Qarshe ka lahaa ha lagu daro laba culimo, ha baareen. Culimada diintana ha baareen, culimada caafimaadkana ha baareen. Haddaba Saciidoo ah culimada caafimaadka ayaan u gudbinayaa, bal usagana aqoonta uu u leeyahay iyo waxyaabaha uu geedkaas gaar u leeyahay.

Saciid

Waad mahadsantahay Axmedow. Geedkan gobka la yiraahdaa waxaa weeye geed soomaalidu magaciisa ay ka siman tahay, waa dhici kartaa in dhirta kaleeto in meela xoogaa layskaga qilaafsan yahay laakiin isagu waa geed meel kasuu ka baxo laysku raacsan yahay in gob loo wada yaqaan. Geedkaasi waxaa weeye geed adagna waa noqon karaa, geed-jileecna waa noqon karaa. Bixiddiisa haddaan wax ka tilmaamo dhirta sida deg-degga ah u baxda oo aad isleedahay bixiddiisa fudayd say u baxayso. Qaan gaar wuxuu ku gaari karaa sanad, laba waa ku gaari karaa oo waa ku mira dhalin karaa. Markuu curcurrada yahay oo yaryahay haddii la jaro ama la gooyo waxaad ku arkaysaa dhexdiisa dhuux, baa ku jira. Dhirta badidood dhuux saas ah ma leh, laakiin usagu dhuux buu leeyahay oo dhuux baa dhexdiisa ku jira, laakiin markuu weynado oo geed weyn noqdo haddii salka laga jaro dhuuxaasu badi ma muuqdo; laakiin markuu curcurrada yahay oo socdo ama laamaha kore oo yar-yar yaa haddii la jaro waxaad arkaysaa dhuux, baa ku jira. Bixiddiisu waxa weeye geedaha aad u waaweynaada oo aad iyo aad ama kor ha u baxeene ama ballar ha u bexeene, geedaha waaweyn buu ku jiraa. Qodax yar-yar, buu leeyahay. Haddaan tilmaan ka tallaabanno oo saas u dhaadheereyn ama xamurka ha noqdo ama sarmaanta ha noqotee. Qodaxdiisu qodxaha yaryarka ah ayuu leeyahay qodax la mid ah. Caleema bal ballaaran oo aan aad u wawayneen yar-yar ayuu leeyahay. Geedkaasu waxa weeye dhirta soomaalidu aad ugu xisaabtanto ama xagga miraha ha noqoto ama xagga daaq ahaan, marka loo baahdo, daaq ahaan ha noqoto waa dhirta aad ugu xisaabtanta oo geed jiilaalka weeye. Bixiddiisuna meel kasta waa ka baxaa, dhirta qaarbaa jira aan dhulku meela qaarkood ka bixin, laakiin isagu wuxuu u badanyahay inuu meel kastaa ka baxaa oo wuu qaban karaa meel kasta. Ma leh xididdada dhaadheer oo sidaa aad ugu dheer dheeraadaa ma leh. Xidaddadiisu waa xididdo hoos u baxa, laakiin xididdada fida oo dhinacyada u baxa ma badna. Wuxaadna isleedahay geedkanu ma wuxuu leehayahay "kalamiita" biyaha u soo jiidda oo isagu doog iyo abaar waa iska qoyan yahay oo bilaha ma aragtay caleentiisu dhacaysaa, laakiin caleen kama dhammaato oo waqt walba caleen buu iska leeyahay. Markaa waxaad isleedahay waqtiga jiilaalka iyo dhirtan ma "kalamiita" buu

leeyahay u soo jiidda biyaha oo uu ka cabbaa. Geedkaasu dhinacaas haddaan intaas uga haro, dhinaca miraha ayaan u leexanayaa. Dhinaca miruhu waxa weeye kolka hore sida dhirta caadi isaga ah, xay yar buu bixiyaa. Xaygaasna waxaa ka dhasha miraha. Miruhu waxay u baxaaniin sida cagaar caleentiisa oo kale weeye marka hore. Marka dambena waxaa u ekaadaan guduud, bay isu beddelaan, ama xoogaa waa guduud, waa ka beddelmaan nooc xoogaa sida guduudka cawlan bay noqdaaniin. Marka dambena madow bay isu beddelaan oo si feelku uu u noqdo ama guddu buu noqdaa khafiif ah bisayl marka uu yahay. Cuntadiisa labada nooc baa loo cunaa. Anigu labada noocba waan cunay, labada waan arkay. Nooc wwa la iska mudmuudsadaayoo cadka koreeto yaa la iska duubaa, lafahana waa layska tufaa. Nooc kalaa jira oo loo cuno, waa dhagaxa meesha biyamareenka ah baa dad soo qaataaniin, laba dhagax baa la soo qaataa, mid kuusan iyo ama buuran oo kistoo gacan ku qabasha leh iyo mid xoogaa godan ayaa laysku soo qaataa, waxaa la saaraa mirahii, waa laysku dhiftaa, laftii iyo hilibkii baa isku burbura oo isku dillaacaa ooxuna yar yar isku noqda. Dadku marka wey cunaaniin oo markaas maca-laftiisa waa laysku laqaa. Dad sidaas u isticmaala way jiraaniin, dhinaca kalena waa loo isticmaalaayoo intii mirahiisii la tumo ayaa waxaa laga dhigtaa kayd ama haamo ama dhoomo, mid kasataba ha noqtee, ayaa lagu shubaa, waa la kaydsadaayoo waxaa lagu isticmaalaa caano, subag, hadba qofku wuxuu markaasi uu helaayo ama sidiisa lagu calaashan karaayo ama biyo ha ku cabbo ama shaah ha ku cabbo, wax Allah wuxuu rabo ha ku cuno, laakiin waa laysku tumaa, usaga iyo laftiisoo dhanbaa laysku burburiyaa. Marka sidaasna waa loo isticmaalaa, waa loo cunaa, laakiin haddii mirahaas habkaas tumiddaas laga beddeli lahaa oo loo beddeli lahaa makiinad shiidda oo daqiq aad iyo aad u khafiif ah loogu dhigi lahaa wayba ka sii fiicnaan lahayd, waxayba ka mid ahaan lahayd alaabdatan nafaqada leh buu geli lahaa, haddii habkaa laisugu shiidana nafaqada dhinaca ah waaba geli lahaa, mirihiisana intaasaan kaga harayaa. Dhinaca caleenta marka loo soo leexdo, caleentiisu waa caan, sida aan uga wada sheekeynay waxa weeye caleenta ummadda soomaaliyeed, meel kastaba ha joogtee, dumarka horta ugu caan ah oo ay dumarku timaha ugu dhaqan jireen. Marka waxaan halkaa ka qaadanayaa shaambooda iyo meelaha loogu dhaqdo hadda, huga baa dadku wagii hore u isticmaali jiray, haddeertaan nafteeda ayunbaa loo isticmaalaa. Waa dhirta nadaafadda aad iyo aad, ma aragtay, u nadiifi karta. Shaambooga haddii aad aragtid iyo usga dhacaankiisa way is shaabbahayaan. Caleentii markii la tumo oo ay qoydo waxay noqoneysaa mandhareer jiidmihaya oo isku dheg-dhega ayey noqoneysaa. Marka meeshii ama ha lagu qubeysto ama tima ha lagu dhaqdee, waxa weeye, aad iyo aad bay waxay u noqoneysaa, nadaafadda xaggeedii, qofkii wuxuu noqonayaa, korkiisii, dhal-dhalaal nadiif ah ayuu wada noqonayaa. Dhinaca kale haddii loo eego, oo daawooyinka habka loo daaweyo qaybtisii, waa la tamayaa, waa la qoynayaa, meeshii bararsan ama meeshii nabar ah waa laga saaraa. Iyadoo hadda wax daawada ku jirta ayaanan aqoonin ee uu u baahan yahay alaab lagu baaro, dhinaca ay kaga

jirtana ayaanan aqoon, ma diirka, ma duuxaay ku jirtaa, ma caleentay ku jirtaa, meel ay kaga jирто ayaynaan aqoon, laakiin isticmaalkeeda markaanu eegnay, caleentii waxa weeye waa laysku daaweeeyaa. Dhinacaas, hadda haddii meel la saaro bararsan muddo yar ka bacdi waa soo toobaysaa meeshii dhammayd intay bararkii ka jiiddo ayaa waxay noqoneysaa meel la toobay oo kaleeto, way isu soo ururinaysaa, weyna ka baabi'inaysaa. Daawooyinka laftooda inuu dhirta daawada leh yahay taas un baa ku tuseysa. Geedkaasu, marka haddii la yiraahdo ha laga sheekeeyo, sheekadiisu waxay noqoneysaa sheeko aad iyo aad u dheer, soomaaliduna inta aan annagu ka sheekeyno ka badan in loo yaqaannay ayaa dhici karta. Dad isticmaala habab kaleeto inay noqon karto inay u yaqaanniin ama daawo ha noqotee dhinacaan isticmaalkiisa kaleeto haddaynu u noqonno sida uu u sheegay Daahir, waxa weeye xoolaha waa loo gooyaa, meelo uu aad ugu badan yahay baa jira oo dhulka maraan waadiyaashu ayuu aad iyo aad ugu badan yahay. Dhulkaasu marka wax laga dhaqaaleeyo ama la dhowro, ama laba geed ama saddex geed maahee, waa dhir lagu beerayoo faraha ka badatay, marka dadka waa gooyaanniin, laakiin lama dhammaystiro goyntiisa, geedkii wuxuun baa laga gooyaa, waqtiga jiilaalka ah baa loo isticmaalaa. Dhinaca kale isticmaalkiisa wuxuu leeyahay, waxaan soomaalidu aqal baaddiya loogu isticmaalo ama ha noqoto dhegahan lagu dhisayo ama ha noqoto weelka ama ha noqoto loolkisa. Waxyaabahan guriga loogu isticmaalo oo loo gooyaa, goynta markaa la gooyo ama hangoolkaa ha noqdo ama ha noqdo godintii, dhinacaas marka loo isticmaalayo. Marka geedkaasu waxaa weeye waxtarka soomaalida aad iyo aad buu uga qayb-qaataa, qayb wanaagsan, aniguna intaas ayaan ku sii dari lahaa, wadna mahadsantihii.

Axmed Nuur	Saciid waad mahadsantahay. Waxan u sii gudbinayaa Dhega Weyne oo diyaar isaguna halkan gacanta ka sii taagaya. Usasagaa wixii ay odyaashu ka tageen ku sii kordhinaya. Bal Dhega Weynow adiguna geeskan sidaad ka garanayso ka warran.
Dhega Weyne	Geedka gobka la yirahdo wuxuu hora wax taraa oo waxtar lahaa iyo wuxuu dawo lahaa, intuu ka gelilahaa, Saciid iyo Daahir baa sheegay, odyaashaa sheegay, waana haatan wax caan ahoo hadda laysku ogyahay. Anna waxaan ka arkay kelya unbaan ka garanayaa. Laba eray oo aan ka arkay oo aan anigu ka soo bartay. Waa mide, dee geed caan ahoo mucjisad iska qaba oo aan meesha biyahab ka bixin oo cidla ka baxa oo leecayn oo magac dheeroo meel walba laga yaqaan, waa leeyahay. Waddanka aan anigu ku dhashay laba geedoo labada la yiraahdo Gobka Goolka midna la yiraahdo Gobka Maxanka, yaa jira. Labadaa geed odyaashii aan weydiinnay, anigu hadda lixdan baan jiraa, odyaashii aan weydiinnay oo boqolka iyo siyaadada jiray sidaa iyagoo ah, aynu ku garaadsannay lagu shiri jirayey yiraahdeen. Kuwii la sii weydiiyay oo aan annagu sii weydiinnay ayagoo lagu shiro qarniyo badan oo shan qarni iyo lix qarni yaa geedka lagu shirayey waana tabtoodii, waana mucjiso taasuna oo waa amran weeyoo gabow iyo engeg midna lahayn.

Labada geed, midna gobka Goolka, midna gobka Maxanka la yiraahdaa waa caan. Soomaalida Waqooyi, meel kasta ha joogtee, magacaa caanka yay leeyihii. Immisa qarni yey ku factirsanayaan, inta dadkaasu waddanka ku beernaa ee ku fac tirsanayo in la eg bay iyaguna ku fac-tirsanayaan, inay ka horreeyaan inay xataa ka horreeyaan oo dadkaasu meesha ugu yimid waaba u malaynaya. Welina waa tabtoodii. Waa mid. Midda kale, soomaalidu in ay sharchyo ay tahay iyo in ay sheeko tahay mooyee, waxay yiraahdaan geedka gobka xididkiisu jannaduu ku yaallaa, yaan ka maqlay. Say u caabudaan, xididkiisu jannaduu ku yaallaa bey yiraahdeen, illaa jannaduu socdaa oo jannaduu ku yaallaa. Jannadii xaggee? Maxay ku ogaadeen? Maxay ka arkeen? Horta geedka dhirtu soomaalidu caabuddo weeye. Ha caabuddee waxtarka lagu qabana waa caynkaas.

Labada geed ee aan sheegayo, mid walbaa shan kun, lix kun waa ku shirtaa waana ku shiri jirtay weligeed. Inta aan ka warqabana waxay ku fac-tirsatay dadka meesha dega waa la factahay. Intaa oday uu factirsanayey way la fac tahay, waana tabtoodii maantay. Waa wax wax lagu qaataa. Marka haddii aqal laga samaysanayey iyo haddii wax lagu daawenayey iyo haddii Eebbe yiraahdo, odayaashu waa kuwaa horay u sheegay. Haddana soomaalidu goyntii iyo wixii la goynayay waa u diiday oo waa caabuddaa, meesha Daahir sheegayey oo Wir-wir la yiraahdo malaha laba boqoloo geed waa ku taal. Geed markey ugu u yartahay dhowr kun oo nin ayaan ku hoos shirin ma leh, waaweynaan intay ka qabaan. Wax allaale wixii socoto ah iyo wixii shiraya iyo wixii ducaysanaya iyo wixii, xoolaha xataa, ceel bay meeshi leedahay oo laga cabbo oo biyo leh. Ceelkkas markii laga cabbayo wixii xoola ahaa usagaa la hoos tagayaa.

Mid kalena waan ogaaday: isaga iyo geedka quraca la yiraahdo, quraca meeshuu ku batana in biyuhu ka guuraan baan ogaaday, gobka meeshuu ku batana inay biyo leedahay, biyuhu ku bataan ban ogaaday. Taana waan ogaaday.

Ceelkan marka hore quraca ku bata oo ku bata. Mar hadduu quracaasu ku batana, biyo dambe lagu arki maayo, waa biyo guur, waa ka kac.

Gobkaa labada boqol ama siyaadada ama saddexda boqol, anigu waxaan soo gaaray intuu mar baaba'ay in ceelka, meesha ceelka ah biyaha laga cabbo, berigii horana in laga cabbi jiray oo uu biyo lahaan jiray oo gob lahaan jiray, gobkii inuu ka baaba'ay. Markii gobkii baaba'ayna in biyihii baaba'een oo biyihii oo laga waayay oo baaba'een. Laba geedoo mid walba laani qoyan tahay inta kalena engegan tahay, intiisa kalena aan geed kaga ool, baan anigu aqaan garaadsaday. Ilaahaygii daa'imka ahaa baa u soo rogay biyo Sanaag galay, gobkiina tabtiisuu ku noqday, waa ku soo noqday, biyihiiina tabtiisuu ka noqday, biyihiiina tabtiisay ku noqdeen, waa ku soo noqdeen. Markii horena biyaha iyo gobku mar bay wada baaba'een. Taana waan arkay oo mucjisooinkaa gaarka ah anigu waa arkay. Intii anigu ka soo gaaray intaa un baan ka garanayaa. Wixii kalena waa tii odayaashu ay sheegeen.

aad iyo aad baynu ugu dheeraannay; ammaantana wuu mutaystay, ammaan baa laga sheegay, odayaashana ka wada sheegeen, aniguna intaasaan ku waafaqay. Bal haddaba aan u gudubno, waxaan moodaya waqtigii inaannu joogno, xilligii la tegi jiray, marka waxaan inii sheegayaa oo ayaan dhow ka sheekeyn doonaa Timirta. Waxaynu ka sheekeyn doonaa badarka, waxaynu ka sheekeyn doonaa sisinta, waxaynu ka sheekeyn doonaa bariiska, waxaynu ka sheekeyn doonaa canuuniga, waxaynu ka sheekeyn doonaa muuska, waxaynu ka sheekeyn doonaa lowska, waxaynu ka sheekeyn doonaa digirta, waxaynu ka sheekeyn doonaa canabka, waxaynu ka sheekeyn doonaa raqayga ama xamarka, waxaynu ka sheekeyn doonaa waxyaabaha, ayaannu dhawaan ka sheekeyn doonaa waxyaabaha beeraha ka baxa oo aan halkan ku soo wada koobin oo aan isku dul maray, hadda laakiin hal hal baan u qaadan doonaa oo iyaguna dhirta miraha bixisa oo geli doona, marka iyagana markaasaan ka sheekeyn doonaa, haddana halkaasaan ku sii xirayaa. Saacaddii baynu joognaa, waa innoo dhammatay.

* * *

Axmed Nuur	Waxaa innogu horreyn doona meeshay inoo joogtay baannu ka sii billabaynaa, waxaana innogu horreyn doona Timirta. Timirta waxaan u gudbinayaa ninka la yiraahdo Fiqi Buraale. Fiqi Buraalow bal timirta iyo adiga.
Fiqi Buraale	Waa tahay. Horta timirta anigu cunnadeeda aad baan u aqaan oo wax badan baan cunay, laakiin bixiddeeda waa layga badiyaa. Cunidda aan cunay noocyoo fara badan ayaan miraheeda u cunay, magacyo badanna waan u aqaannaa, kuwaasoo ah kuwo dibadda innooga yimaada ee kuwa inoo baxa aan ahayn ee khusuusan dhulka la yiraahdo Ciraaq xaggeeda ka yimaada yaan aad wax uga cunay anigu. Timirtaasuna waxaan u kala aqaannaa magacyadeeda, mid Barni baan u aqaannaa, mid Mallays baan u aqaannaa, mid Seeda cad baan u aqaannaa, mid Caami baan u aqaannaa, mid Jeega Cad baan u aqaannaa, midha waa tan noo baxda oo waa nooc goonniya, taas anigu ka hadli maayo, maxaa yeelay geed arkay moojee say u baxdo weli ma aan arkin, taa ruuxeedu say u baxdo ma aanu arkin, laakiin magacyadaas waan ku maqlay isticmaalkeeda, wax badan baan galay cuntadeeda oo noocyoo badan loo sameeyo : Haddaba bal kuwaas aan magacyada ku wada sheegay aan kala micneeyo: mid waxaa la yiraahdaa Barni baan iri oo waxaa weeye ta barnigaa la yiraahdaa taa gugii hore baxday, gugii dambana soo gaadhay oo isku bislaatay oo barnibaa la yiraahdaa, aad baa dadku u jecelyahay, laab jeex ma laha. Waxaa kaloo jira mid kaloo la yiraahdo Seeda Cad oo weli midab ahaan aad mooddo faras ashkiroo kale, calashaan markay kuu muuqato sida timihisa, sida ashkir u yihiin bay iyana ashkir u tahay oo waxaa la yirahdaa taas Seeda-Cad, baa la yiraahdaa. Seeda Caddaas hilibka ku yaalla, lafta ka korreeyaana, wuxuu leeyahay seeda cad-cad buu leeyahay. Wey wakan tahay, aad bay kulli u wada macaan yihiin, laakiin waa sii kala macaan yihiin. Mid Malawas baa la yiraahdaa, taas malawaaska la yiraahdo

waxay yara raacsiiantahay taa Seeda-Cad la yiraahdo oo iyana waa guduudan tahay, hase yeeshoo waa ka mira yar-yar tahay taa seeda-cad ah. Midda kale ee caamiga la yiraahdo waa tan raagtay ee hoosta dixiri iyo wax ka galaanoo oo wax isaga abuurma. Taas waxaa la yiraahdaa waa caamiyo, dadku ma jecla waxna laguma sameysto. Iisticmaalkeeda dambe haddeynu sameyno oo noocyo badan ayey naaguhu u sameeyaan. Iyadu sideedaa laysugu dhigaayoo ubbaa lagu ridaayoo caana ha lagu dhammo, iyada sideedaa ha la cuno, subag ha lagu cuno, waa nooca goonniya waxba laf iyo wax lagama saarin. Mid laftaa laga guraa oo goortaa lafta laga guro oo seedaheedaas ku jiro laga dhammeeyo ee hilibku isu soo haro yaa weliba waxaa la mariyaa maxdin, markaasaa waxaa la soo qaadaa dhirtan kul-kulul ee toonta iyo xawaajka iyo basasha iyo waxaasu ay ka mid yihiin, waxaasaa laysku walaaqaa oo maxdinka laysku mariyaa, mamarkaasaa waxaa laga sameeyaa waa kuwakan reer barigu ama reer galbeedkuba ay ka sameeyaan maxawashka. Maxawashkaas, calaashaan haddii Allah idmayo, laga sameeyo ama saxniyada waweyn marka fujaanka loo saarayo, lagaga daboolo afka ama la googooyo inta wax yar lagu dhigo iyadiyoo luqmaddiyo oodkaca laysku googooyo timirtaas oo toban mir ah oo xoogaa yar la googooyo iyo kiilo dhan oo hilib ah, marka laysku daro wax badan baysku noqonayaan, weyna jilcayaan, calaashaan gowskuna si wanaagsan buu ugu dhacayaa, markii subaggii iyo maxawashkii iyo toonkii iyo timirta laysku mariyo waxay soo baxayaan waxaadaan weligaa maqlin. Naagta wanaagsani weligeeda gurigeeda kama mariso alaabtaa googo'an. Ee waxaa weeye macaamilkaas aad baan uga arkay anigu kuwii wax layska sameeyo dukaan bay iska dhigtaanoo ee digsi weyn caana ku shubaanoo, intey caanaha ku shubaan bey timirta halka kuu taal afar war ii miis hebel, ama haddii Allah idmaayo markaasaa timirtaas iyo laysku cunaa caana geeloo dhanaan. Siyaaba fara badan baa timirta loo cunaa, waana qudradda qudrad ugu wanaagsan marka lacuno laguna naaxo, calooshana socodsiiisa, cuntadana ku cunsiisa.

Reer Barigaasu iyaga waxayba sameeyaan mara calaashaan jiilaal dhaco ama abaaro dhacaan ee subag la waayo ee caana la waayo, inta bariiska la kariyo, bariiskoo garcadda ah yaa timirta iidaan looga dhigaa, lagu dhexdaraa, markaasaa timirtii iyo laysku cunaa bariiskii. Macaamilkeeda faraha badan anigu aad baan u aqaannaa una dhex galay, laakiin geed ahaan iyo bixid ahaan ka sheekyey kari maayo, ma aanaan arkin. Anigu intaasaan kaga harayaa.

Axmed Nuur

Aan ku noqdo anigu. Timirtu horta waa runoo Daahir sidaad u sheegtay, timirta waxaa jirta timir annaga inoo baxda iyo timir dibadda innoka timaadda. Sida badan, timirta annaga inoo baxda ma gaarto dhulkeenna, ma wada gaarto, laakiin gobollo ay soo gaarto wey jiraan. Horta timirta inoo baxda, waxaa beerta ugu weyn waxaa la yiraahdaa Geesaley, tan xigtana waxaa la yiraahdaa Seyn, Seyn-weyn baa la yiraahdaa, tan xigtana waxaa la yiraahdaa Seyn-yar, tan xigtana waxaa la yiraahdaa Cumaaya-weyn, tan xigtana waxaa la yiraahdaa Xeela ama Qoraaha, mid la yiraahdo Ruunyo. Intaasoo beerood ayaa yaal. Beerta ugu weyn, wxaa ugu weyn beerta

Geesaley. Beerta Geesaley waxay ku baxdaa biyo fadhiya oo la yiraahdo biyo cusbo ah ama dhannaana oo u yaqaanniin dadkaasu Qajawa, ayey ku baxdaa. Beerta keymeed waxay ku baxdaa tog biya ah baa dhex mara, oo tog weyn oo durdur ah baa dhex mara, toggaasaa lagu waraabiyyaa. Beerta marka la beerayo timirta, laba siyaabood baa loo beera. Laf timir ah ayaa la soo qaadaa, meel lagu ridaa. Markii meel lagu rido ayaa muddo la waraabiyyaa, markii la waraabiyyaa ayaa caleemo ka soo baxaan. Sida wuxuu u soo baxaa abuur. Abuurka markuu soo baxo, muddo markuu joogo ayuu kori, kori. Markuu toddobo sano ama siddeed sano sidaa ahaado ayuu mira bixiyaa. Laba ayuu noqdaa, ama wuxuu noqdaa geed lab ah oo Faxal bay u yaqaanniin, ama geed dheddig buu noqdaa. Wax kaleey misna timirta leedahay: miraheeda haddii la beero, geedkii mirahiisa la beeray, mirihii siday ahaayeen ma noqonayaaniin, waxay noqonayaan nasiib ayey noqonayaan. Yacni waxaa jira, miraha haddaad beerto, laftaan haddaad beerto, laftii aad beertay geedkii mirahiisu say ahaayeen noqon mayso. Kow. Marka midabey leedahay, waxaynamartaa xilliyo ayey martaa. Kow. Marka u horreeya geedka hadduu baxo wuxuu bixinayaa wax la yiraahdo Khayl, waa la yiraahdaa. Geed fargasa aad moodeyso, sidii billaawe, ayaa ka soo fac bullah, laamaha dhexdooda ka soo baxaya. Markuu ka soo baxo ayuu dillaacinayaa, afkuu saa u dillaacinayaa. Markuu sidaa u dillaaciyo khaylku sidaa afka u kala dillaaciyo ayaa loo tegayaa, waa la fiirinayaa geekii hadduu dheddig yahay waa la goynayaa, sidiisaa loo goynayaa, hadduu lab yahay waa la goynayaa. Marka kan labka ah la gooyo ayaa kii dheddiga ahaa loo geynayaa, markaasaa wax laga qaadayaa faxalkii laga qaaday aya oogada laga saarayaa, markii la saaro ayaa maro lagu duubayaa, markii maro lagu duubo halkaas ayuu ku orgoonayaa. Marka haddaan geedka labka ah ubaxiisa inta la soo gooyo kan dheddiigga ah loo geynin, mira bixin maayo, qasalay noqoneysaa ama wey xumaanaysaa. Waa kow. Markay halkaa joogto waa la ilaalinayaa, waxaa laga ilaalinayaa in bahal galoo ayaa laga ilaalinayaa, baranbarada geedda la yiraahdo, balanbaallista ayaa laga ilaalinayaa, ayaan markuu joogo mira qurux ah buu soo samaynayaa. Waxa la oranayaa Qurxub, qurxub yar buu soo bixinayaa, waa dabada u dampaysaa iyo xoogaa cadaya oo ku dhegan ayuu noqonayaa, laf ma leh. Ayaan markuu joogo ayuu wuxuu noqonayaa Hal geed. Geedka wuxuu yeelanayaa hal, buu yeelanayaa. Erayga hal geedka la yiraahdo laba micnuu leeyahay: kan dhaca, dhulka ku dhaca, waxaa la yiraahdaa waa hal-geed, markaas uu gedda yahayna waxaa la yiraahdaa Curdun, Curdun weeye. Curduntaas hal-geedna waa la oranayaa. Waa kow. Markuu muddo joogo ayuu midab yeelayaa, markuu adiga saddex bilood meelahaas aasaas qaado ayuu wuxuu yeelanayaa mira, yeelanayaa. Waxaa ka dhacaya Gumuc wax la yiraahdo, ayaa ka dhacaya. Gumuc wax la yiraahdo oo yaryar ayaa ka daadanaya. Gumucda waxaa weeye halka qasaaloobo dhacaya oo gumucda ku dhacaya. Makuu muddo joogo buu Shaf yeelanayaa. Mid wuxuu noqonayaa mid koonkoonsan oo sidaa u koonkoonsan, mid wuxuu noqonayaa mid caradhuuban, mid wuxuu noqonayaa mid daba cad oo dana ballaaran, mid wuxuu

noqonayaa mid wada daba dheer, mid wuxuu noqonayaa mid laf yar leh, mid wuxuu noqonayaa mid laf weyn leh, mid wuxuu noqonayaa xabad weyn leh. Haddana midab buu yeelanayaa. Midabbadu waxay yeelanayan, mira guduud, mira cadde, mira casuur, mira cawl, ayuu yeelanayaa. Sida fardaha oo kaleeto ayaad moodeysaa. "Proprio" timirta iyo farduhu waa isku nooc. Midbaa wuxuu noqonayaa guduud, midbaa guduud iyo caddaan isku jira, midbaa caddaan wada ah. "Proprio" waxaad moodeysaa midabbada fardaha ayey leedahay. Inta ugu midabbada badan ayey timirtu ku jirtaa. Marka muddo markii la joogo ayuu bislaanayaa, afkuu ka bislaadaa. Afka hore ayey xabbadda timirtu ka bislaanaysaa. Waxaa la oranayaa Af-madoobe, ayaa la oranayaa. Muddo markii la joogo ayuu wada bislaanayaa. Markuu wada bislaado ayuu dhugacii wuxuu noqonayaa laba nooc. Dhuguc baa markaa loola baxayaa. Dhugucii baa markaa qaybsamaya. Dhugucii wuxuu noqonayaa Daba-caddo, mid daba cadde ah, wuxuu noqonayaa mid Seexaari ah, wuxuu noqonayaa Nimcaan, wuxuu noqonayaa Faradh, wuxuu noqonaya Barni. waxaasuu noqonayaa. Kow. Seexaarigu waa tan yaryar oo timirta geesaleyda u badan oo seexaarigu u badan tahay oo yaryaroo lama cuni karo. Midna erayga kan seexaariga la yiraahdo, micna kale wuu yeelan karaa. Waliba timirta markay raagto oo timir nimcaan ahayd ama faradh ahayd ama barni ahayd, markay muddo taallo, hal sano ama laba sano gaarto, ayaa waxaa misna la oranayaa waa seexaariyoowday. Seexaarigaan mirahaan yaryar oo middaan ka hadlaynay, seexaari waa la yiraahdaa, midda markay raagto oo laba cawl gaarto, hal cawl gaarto, hal cawl markay dhaafsto seexaari ayaa la oranayaa. Kow. Markii timirtii saas ay ahaato, midabbada markay yeelato waa dhugacaysaa. Dhugacii wuxuu noqonayaa seexaarigaas oo taa yar yar ah. Barnidu waxaa weeye tan dabada cad, dabacadna waa la oranayaa. Nimcaantu waa midda wada dhugucda kulligeeda oo dhan oo aalaaba aan dabada ku yeelan oo waaweynaatay noqonayaan. Faradh mid la yiraahdaa jirta oo iyaduna nimcaantay u egtahay, laakiinse waxa weeye laabidda geesaheedu waa inuu ahaado mira guduud. Geedka miro guduudka ah. Geedka miraha cadna wuxuu noqonayaa nimcaan. Geedka miraha awalkii markuu busurka ahaa wuxuu noqonayaa hal geedkii.

Marka saddex hawl bay martay. Wixii hawl ay martay marka hore waxaa la oranayaa hal-geed, gumucba ma leh. Hal-geed bay maraysaa wa laba burus bay maraysaa, saddex, waxay maraysaa bisayl bay galeysaa, waa kolay bay galeysaa. Intaa ayey mareysaa. Koow. Marka la beerayo waxaynu niri, waxaa loo beerayaa laba siyaabood, baa loo beeraa. In lafteeda la beero oo la waraabiyo iyo in geed geed laga soo gooyo oo la tallaalo. Marka geedka laga soo gooyo, geedkaad geed ka soo goysaa, geedka ka soogoysay mirahiisii say u ekaan jireen buu u ekaanayaa, isagu is-beddeli maayo, laakiin laf haddii Aad beerto oo laftu ay ahayd nimcaan Aad beerto waxaa la arkaa in seexaari noqoto, waxaa la arka inuu mira guduud noqdo; hadduu mira cadda ahaa waxaa la arkaa inuu mira guduud noqdo; hadduu mira cawl ahaa, waxaa la arkaa inuu is-geddiyo, wax geddiyay garan mayo, wey is-geddiyeysaa. Yacni, ha malaysan inuu kuu soo baxo timirtii Aad cuntay lafteedii, inay kuu soo

baxdo ha malaysan. Kow. Middeeda kaleeto, toddoba sano ka hor ma dhalo. Middeeda kaleeto wuxuu gaarayaa oo cimriyaa, wuxuu gaarayaa boqol iyo konton sano, saddex boqol sano, shan boqol sano, ayuu gaaraa. Aad dhirta u raagta ayey yiraahdaan. Middeeda kaleeto, wax la yiri afartan baaci bay hoos aaddaa haddey weynato oo dheerdheeraataa. Laamaheedu waxay leeyihiiin caw oo waxay leeyihiiin qodax, bey leeyihiiin oo waxay leeyihiiin Karaab. Karaabtu waa meeshay timirtu ka soo baxdo oo saa u laaban. Waxay kaloo leedahay liib wax la yiraahdo, geedka timirta haya oo miruhu ka baxayaan waxaa la oranayaa khayl. Khayl wuxuu yeelanayaa, faruu yeelanayaa, faruhu waxay yeelanayaan wax la yiraahdo Qurxub ay yeelanayaan ama waxay yeelanayaa Qub oo futada kaga dheggan oo hadhowdii laga goynayo. Marbaa midna qobku uu raacaa, midna qobku wuu ka haraa. Hadday timirtu Nimcaan iyo faradha iyo timirta wanaagsan, waxay ku hartaa geedka, khaylkay ku hartaa. Kow. Waxay kaloo leedahay wax la yiraahdo Qaldi oo meel qaldi ah ayey leedahayoo, meeshaas qaldigaa haddii wax gaaraan u dhammaatay. Wax kaley misna timirtu mashaakil ku dhigtay, dadkay meel uga ektahay: horta wadne waa leedahay oo waxaa la yiraahdaa Qalbi. Qalbigaasu waa meesha ay caleemaha ka dhasho oo ay ka karto, weeye. Hadba laan cusub baa soo baxaysaa, qalbigaassaa dhalaya. Qalbiga haddii far laga saaro waa u dhammaatay, waa u dhammaanaysaa. Kow. Middeeda kaleeto, timirtu waxay leedahay, hadday kuu bixi weydo timirtu oo geed timiri kuu bixi waayo, waxaa dhacaya waa loo immanayaa, waa loo dhaaranayaa: "Wallaahi waan ku goynayaa, Wallaahi waan ku goynayaa". Waa mira bixinaysaa! Yaab badanaa!

Waxaa la yiri dadkay u ektahay, meel ay ka shaabbahdaa. Mar waa lala hadlayaayoo, waa la cabsiinayaa, marka hadalkay ku baxdaa. Mar kale, sida dadka oo kale, waa ku maqlaysaayoo, markii loo dhaar-dhaartaa, waa sidii haddaayey aan sheegayey, waa loo dhaadhaaranayaa, markii loo dhaardhaartaa "haddadan bixin oo ba" wixaasaa la oranayaa, markaasey baxaysaa. Meel kale way uga ektahayoo waxay dhashaa ilmaha lafteeeda ka abuurma marka la beero ama la tallaalo oo aan taxwiil lagu samayn. Tallaal iyo taxwiil bay yiraahdaan. Tallaalka waxa weeye waa markii lafta inta la soo qaado meel lagu aaso oo la waraabiyo in muddo ah oo markaas ay soo baxdo. Markaa la tallaalo ilma odagii u ek dhalimayso, yacni shardima aha inay dhasho ilma u ek timirtaad cuntay. Xabbaddii timirta ahayd oo aad cuntay midabkey leedahay, waxaa suurtowda inay kuu soo baxdo laftii la beeray mid ka geddisan inay kuu soo baxdayaa la arkaa. Saasoo kaleeto dadkuna aanu shardi ahayn inuu dhalo wax isu eg inuu dhalo. Meelo kaleey ka shaabbahdaa, waxaa weeye waa biyo ku nool. Ma noolaaneyso hadday biyo weydo, way dhimanaysaa. Waa sida xayawaankoo kale. Dhirta kale hadday biyaha waayaaniin, meela kaley ka dhacaartaan. Matalan quraca oo kaleeto, dhirta dhamasta oo kaleeto, waxaa suurowda inay dhacaartaan oy suaan, laakiin timirta weynaantaa ay leedahay hadday biyo weydo, way u dhammaatay, bixi mayso. Kow. Middeeda kaleeto waxay ku baxdaa xilli, ay ku dhashaa oo ku mira bixisaa. Xilliga ay dhasho waxaa waaye guga. Iyada iyo quracu mar bay wada

xayaa, labaduba waa geed awaaleed. Marka timirtu noocyadas bey leedadahay.

Hadda waxaan u gudbinayaan Daahir Af-Qarshe oo joogi jiray xeebahaas timirta laga helo oo ay ka mid tahay Berbera, inkastoo ay timir badnayn timirta ka baxdo, Xiis iyo Mayr, Ceelaayo, Boosaaso way ka baxdaa timirta, laakiin sida barigan kale ay uga baxdo ugama baxdo. Bal Daahir Af-Qarshow maxaad adiguna oran lahayd?

Daahir Af-Qarshe

Horta Axmedow mahadsanid. Timirta warkeedii adigaa dhameeyay. Haddaan xoogaa yar ku noqdo, waxaa jira geedkaasu inuu yahay dhirta horta u cimriga weyn leh, dhirta inoo baxdaa. Waxaa la sheegay horta wax uu raaca boqol sanadood inuu geedkanu cimrigiisu jiro oo uu boqol dhalayo. Waxaa la sheegay qorigiisu, inkastoo uu jilicsan yahay, daarta la saaro ama cariisha laga dhisana inuu qorigu cimrigiisuna boqol sanadood jiro. Maxaa u sabab ah, qorigu waaba jilicsan yahee? Baa la yiri. Waa dhirta aan xaruhu cunin, markaa gabow ma leh. Weliba meeshuu yaallaa haddeey tahay meel xeeb ah, weligii is-beddeli maayo. Sida cawduba marka ay ka baxdo oo kale, dermada xeebta lagu haystaa weligeed waxba noqonmeysa. Haddiise miyi la geeyo oo ay isku jabto, laysku laablaabo, lix bilood ma joogto. Waa waxyaalaha xeebta ka shaqeeya ogol, saaxilka badda agteeda ah, yay timirtu ka mid tahay. Dhulka ay ka baxdana waa dhulka badda u dhow iyo buuraha badda u jeeda eerkeeda ay ka qaadayneyso ee togagga ay ka yimaadaan, biyaha ihi, oo weligeed waxay la shaqeysaa xeeb, weligeedna waxay jeceshahay camuudda tan saaxilka ah, yey la socotaa. Siday uga baxdaa dhulka miyiga ah oo kale wey adagtahay. Cimrigaa dheer waa lagu yaqaannaa. Geedku inta uu mira bixinayo iyo qorigiisuba shaqeynayo waa la sheegay. Sida uu u baxana waa sidaa imminka Axmed uu sheegay. Haddaan si kale u laabto, sidii Fiqi Buraale sheegay, geedkaanu markii mirihiisa inoo iman jireen ee dunida kale naloo soo safrin jiray soomaalidu faa'idadii ay ky qabtay iyo markan imminka la waayey, timirtii sida ay isu beddeshay, wax innaga maqan manaafacaad weyn. Dhulkaa la yiraahdo, Ingiriisku uu gumeysan jiray waxaa imman jiray timirta Barri Carab ka timaada iyo bariidka. Labadaa un baa iman jiray. Haruurka lagama aqoon waagii hore. Ninka haweeneydiisu umulayso ayaa faraasilad uga dirsan jiray Cadan haruurka. Guurguurtada ummulaha ayuu ka daawo yahay baa la oran jiray. Laguma arki jirin, wax badar la yiraahdo lama aqoonin, dagaalkii weynaa ee efakuweshinka ahaa wixii ka horreeyey ma jirin lamana aqoon, waana ku dhawaayoo wuxuu ka bixi jiray Hargeysa agteeda waxaa lagu illaaway geedkan la yiraahdo timirta oo dhanna jaban, dhanna ka manaafacaad badan, dhanna markaad caano ku dhanto ama aad subag ku cunto, ama hilibka baruurta leh la saaro uu ku cunsiinayo oo uu laqanyadii kaa baabi'inayo, ama sidii Fiqi Buraale sheegay, bariidkaba la dulsaarayo, waa khudrad ahaan, waa macaan, waa geed sida hilibka u shaqeeya oo waxa dhiigga leh, dhiigleyduu ka mid yahay oo kordhiya nafaqada bani'aadamka. Waxaa jiri jiray magaalada Berbera ee xeebteeda uu ka soo dego, magaalada waxa loo yiqjin sabool koris. Timirtaasu markay timaado ee dhowr iyo labaatan baqaloode oo waaweyn isugu yimaadaan,

inanka yar ee timirtaa intuu ka dhergay ee soomaaliyeede reerkooda ka soo cararaya ee baruur dhaqaaqi la ee sakarku intaa la ek yahay ee galabtii agoon iyo aaboole la cayaaraya xeego ee baruur dhaqaaqi kariwaayey, qaarkood ordi kari wayey. Sidaa awgeed baa loo yiri sabool koris. Dadkii cayroobi jiray, dadkii daraawiishka soo baylahoobi jiray, waxyaalihii caynkaasoo kale ahay, geedkii sare u qaaday nafaqada somaalidu, geeddaasay ahayd. Haddii aad maydho imminka aad ka cabto laba bakeeri, waad shubmaysaa. Kow. Wax allaale wixii calooshaada ku jiray, ku jiri maayaan nusfu-saac. Waa shurbad bahasha sidaasaa lagu qabay. Markaa miyaga oo dhan iyadaa u baxaysaa. Marka waa kuwii yiri ninka reer miyiga ah “timirta galol madoobe joogta ardal baan barya, ardal baan baxsha macaankeeda”. Kii reer hargeysa wuxuu yiri: “naayaa, naa ninkii lahaa bahashatan ma dhadhamiyay” uu illaa hadday sida tan tahay kama uu iibiyene!

Wuxuu yiri “naa hora waxaad soo iibisaa, ratigan kaxeeyoo, awrkan intaad kexeyso goolka ah, laba min soo iibi”.

Markaasay tiri “dee lacagtú waa ka badan tahay”.

“Maxaa? Waxay wey waalan tahay. Naa timir baan ku iri, timir!”.

Bahasha lexjeclada loo qabay weeye.

Waa yahay. Marka ay timirtu timaado, waxaa loo geli jiray, sida Fiqi Buraale ka sheekeynayo, haweenku ninkeeda muqmad u dhigaysay toddobada jaad ee ka yimaada Adari ee geed kulayl ah iyo timirta marka laysku futeeyo muqmadha la dulsaarayey oo wada fitamiinka ah oo ninka uu biyahaa ismariyaba ay dibaddau duulayaan, mee? Soomaali markey timir weyday bay baaba’daye, oo wuxuu yiri:

Sabca saynabkii Adari iyo timirtii reer Saaxil

Ha ii siinin soortii ooyaan lagu sadaadoone.

(Raage Ugaas)

*Sii kac oo iga tagoo iga durug soo noqnoqodkaaga
Ama saafinimadii haween saacad waliba i toosi.*

Wax la cuno iney ugu sarreysa yaad arkaysaa. Raage Ugaas waa kaa sabca saynabku ku daray. Waa toddobadii geed ee timirtii reer saaxil Berberaa ahayd.

Markaa kii kale la yiri: “Waryaa reerkaaga waa barwaqee maad naag kale oo labaad guursatid”.

*Sabca saynab qaabuuli siman Sulub dhanaankeeda isku dhega,
aroortii anoo dhay ka daba laacay,
war hay seejinina waan hayaa seexashada adduune*

buu yiri. Wax allaale wax iga maqani ma jiraan. Sabca saynabkaa iyo timirtaa waxaa sameynaaayey, labaduba sabca saynabka way soo qaadeen. Waa toddoba geed oo wada geed-kulayl ah oo wada fitamiin ah oo wada macaan oo timirta lagu kordhiyo oo dabadeed ninkii weligiiba xanuunba aan taabanayn, waanu gureyn, waanu itaal darreynayn. Waa maroodigaa, dabadeedd, iska soconayaa. Waa iska baaba’eenoo waa la waayey.

Marka subugan iyo muqmaddatan iyo timirtatan iyo toddobadan geed ee lagu daray (ee la waayey) weeye waxa, dabadeed, Axmed la godanyahaye, gidaarkaasuu jiiri lahaa.

Horta timirtu waxyaalahaa ay samaynaysay waxyaalahaaasey ahaayeen. Wax nafaqa ahi oo ay soomaalida gacanta ku dhigtay oo aan xoolaha ahayn oo ka korreeyaa timirta ma jiro. Markaa dabadeed, timirta wax laga sheekeyn karo ma aha. Imminka marka geed laga gooyo nimanka carbeed waxay yiraahdaan timirta waa tan kaliishii xaysha sida quraca, dabadeedna gugii waxay soo socotaba, xagaagii dabayshiisa dhirtaba xabagta ka soo tuurta ayaa horta geedku bislaadaa. Marka la gooyo, geedka waa la iska dhigaayaa, markaasaa laba bilood la saarayaa darbaal oo meel iska oollaanaysaa. Markaa weeye marka horta ay isku-dhegeysaa [...] Kolkaa weeye kolka la cabbaynayaa oo middii kolkaa is sii deynaysaa oo maxaa loo jeedaa, neecawdaa bishaa imminka innaga dhammanaysaa, berrito ay u dambeys, yaa imminka deyrtii ina taabatay sow ma aha? Qabowgaas marka ay taabato weeye markay dhush oranayso iyadoo awalba bislayd, kolkaasay sii deynaysaa miiddii. Middan qudaaradda la yiraahdo markaasay sii deysaa. Laba bilood bay huursanayd. Markaa weeye marka lagu cabbaynayaa. Kolka ama min laga dhigayaa ama nus koosaara laga dhigayaa, la kala yaryareynayaa, kolkaasaa la cabbeeyaa, la miisaamayaa. Sidaa loo samaynayaa? Sida iyada nidaamkeeda uu yahay, sidaa weeye. Innaga teennu, badi waxaa dilaya, markiiba la doonayaa in la cuno. Haddaynu huurinno taasoo kale un bay ahaan lahayd. Nidaamka horta geedka loo sameeyaa sidaas weeye. Laba bilood horta waa inuu khamiirsan yahay, markaasaa mirihii bislaaday ay ku dhigaysaa kolkaa middi khudradda ahayd. Anigu bal intaan ka sheegi lahaa, idinkaa dhammeeyaye, waa idinku soo celinayaaye bal idinku waxaad kordhinaysaan wada.

Axmed Nuur

Horta Daahir Af-Qarshe waa fiican yahay aad iyi aad buu u fiican yahay. Kuumaba malaynayn intaas inad timir ka sheegayso. Horta maantay xooggaaddaa sheeganeyssay waa kuu qiray. Kow. Wuxaan ku noqonayaa timirtii xooga yar ayaan ku celinayaa intaanan Saciid iyo ragga odayaashaa aan u gudbin, salaad iyo ninka la yiraahdo Cali Mudir.

Waxaa weeye timirta marka ay geedka ka go'ayso, geedkii baa laga soo gurayaa iyada oo qaar bisilyahay, qaar af-madow yahay, qaar dhuguc yahay, yaa la soo qaadayaa. Markaas laba meelood baa meel la dhigi, labadaas meelood oo la dhigi mid waxaa la yiraahdaa diric. Marka waxaa la yiraahdaa diraca marka la dhigo, qorraxdaa saas loogu dhigayaa. Diraca wuxuu noqonayaa ama bal-balo. Balbaladaa oogada laga saarayaa oo guri baa la dhisayaa, sidii hoosaa loo dhisayaa, markaasaa geed sarar ah saa loo sameeyo, markaasaa inta la khalbiyaayaa, markaas la khalbiyo oo la sarbo oo la magaciisiyeeyo oo xargo iyaga laga sameeyo lagu xir-xiro oo sarabkaa loo sarbo [...] wuxuu yahay laamaha beerta ayaa loo soo gurayaa, marka la soo guraaba hoosada waxaa la saarayaa aalaaba dhamasta laga jarraa. Marka la saarabaa markaas waxaa la saarayaa geedka kan sida maydigiiyoo kale, geedkaan maydaca la yiraahdo

ama baalmada geedkeeda, saa inta loo saaro, waxaa xarig saa loogu xirxirayaa, hareeraha lagaga xirxirayaa, saasaa loogu khaldiyayaa. Marka khaldigaas hoosna waa laga degaayaa, korna timirtii baa kuu saaran, meela dariisad ah ayaa laga furaayaa, halkaasaa jaranjaro laga fuulayaa. Gabadhii intay halkaas ka fuushaa bay majarafad timir kaaga soo buuxinaysaa. Marka halkaa waxaa la yiraahdaa Hoosa-saar, waa hoostaa la saaray.

Diraca wax la yiraahdo waa ka duwan yahay. Dhagax baa la dhigayaa, sidii duufar baa loo sameynayaa dhagaxa, sida sarya marka loo sameeynayo marka loo sameeyo, “proprio” waxad moodeysaa sar, ayaad moodeysaa. Marka dhagaxaa la wado oo la wado waxaa la gaarsiinayaa laba mitir, saddex mitir ayaa kor loo dhigayaa. Markii kor loo dhigaabaa hareeraha aad loo soo adkeynayaa. Markii la soo adkeeyana timirtii meeshaa ayaa derimo la dhigayaa. Derin laga sameeyay cawda timirta. Markii la dhigo ayaa timirtiina lagu shubayaa, saasaa loo dhigayaa. Waxaa loo dhigayaa koox-koox. Geedka inta timirta laga gurtaa waa laba maalin. Waa kala caynaan jilicsan yihiin. Geed laba maalin ka dib ayaa la gurayaa oo uu kal gelayaa. Geedna wuxuu kal gelayaa saddex maalin ka dib, laakiin laba maalin ayaa la sugayaa. Marka hadba kii bislaada ayaa laga soo gurayaa. Markii saas loo soo guraaba saas loo dhigaayaa, loo keydinaayaa. Markii kaa af-madoobaha ahi waa la soo qaadayaa oo waa la keenayaa. Halka ka dhaca hal-geed baa la oranayaa, waa hal geed. Marmar carruurta wey jarmaaddaa, beertay tagaysaa, waxay garanayaan hal dhul dhaca, markaasay hal dhacsanayaa. Halkii dhacay oo xalay dabeyshu soo ridday ayey bannaanka ka guranayaan. Kow dadka timirta badani, hal-dhaca ma gurtaan oo wixii dhula ku dhaca, ma qaataan. Marka waa la qaadayaa, halkaasaa lagu warayaa. Marka deg deg, xilli xilli ama kal kal ayaa loo kala gurayaa. Geedkii shalay timirtii laga soo guray, meel baa loo guraayaa. Dhirta timirta xun goonaa laysugu soocayaa, dhirta timirta wanaagsanna goonaa laysugu soocayaa. Marka si ay u soo baxaanniin hadba wax isku jin ah, timirta yar-yar oo seexaariga ah, meel goonaa lagu shubayaa oo kolay baa lagu gurayaa. Timirta kaleeto oo la yiraahdo faradda ama nimcaanta, ama dabacadda iyadana goonaa loo kala gurayaa oo mid walba nooceeda goonaa loo dhigayaa, hadhowna goonaa loo kala cabbaynayaa.

Markii ay muddo joogto, laba toddobaad markii hoosada lagu hayo ama diraca lagu hayo ayey dhuuban noqonaysaa, wey engegeysaa. Butuc butuc bay geedka marka laga soo gurayo ahayd, ama maalinta horeeto, iyadoo af-madooba haddaad diraca dhigto, way xumbeyaysaa. Iyadoo kulul haddaad cunto ilig lagugu arki maayo macaan dartiis. Timirtii markey laba toddobaad joogto ayaa la kala gurayaa, meel baa la tuminayaa, waa la daynayaa. Ayaan goortii la daayo, ayaan dambe kolay baa lagu shubayaa. Kolaygii laba kolay buu noqon. Kolaygii wuxuu noqonayaa kolay kolay la yiraahdo, jiraab wax la yiraahdo, jiraab wax la yiraahdo, intaasuu u kala baxaa. Kolaygu waa kolaygeennii aynu naqaan oo kale weyne weeye. Goosarad baa jirta, jiraab baa jira oo isaga jiraabka afar geesle weeye oo wuu dheeryahay. Innaga teenna aalaaba jiraab baa lagu guraa oo jiraabkaas ayey ku guraanniin. Marka horta geedka saasaa

loo guraa. Kuwaa jawaan lagu guraayoo waa la kala soocayaa. Waxay kala noqonaysaa markaa Shaasho, kow, iyo timir, ayey noqonaysaa. Shaashadu waxaa weeye geedka qasaaloobay oo isagoo farfarjaca la soo guray oo hoosada markii la keenay bislaan waayay oo noqon waayey dhuuban. Markaasaa la xorayaa, marka wuxuu noqonayaa taas shaasho oo waa shaashoobayoo, saasay u yaqaanniinoo, ma dhaqaaloobaayo, usga la iib geyn maayo.

Waxaa jirta mid la yiraahdo Farad. Faraddu iyada waxaa weeye isqaban meysaba, sideedaba waa dhuuban, saasay u dheer tahay, u engegen tahay, sida geedka garowga oo aan ka sheekeynaynay oo kaleetaa loo jabsanayaa, qac loo siinayaa. Markey engegto wax adag ayey noqonaysaa. Taasu waa timirta la yiraahdo faradda. Wuxaan u sii gudbayaa Saciid oo isaguna waayo aragnimo dheeraad ah u leh. Saciidow.

Saciid

Waa mahadsantahay Axmed. Timirta aad baa odyaashu uga sheekeeyeen, ha ahaatee sheekada dheer waxaa dhalinaaya waxa weeye wanaaggeeda iyo waxtarkeeda, ku dhix jira, weeye waxaa sheekadaas dheeraadka ah keenaya. Timirta haddan aniga wax ka taabto, horta sida loo sheegay laba nooc baa loo beeraa.

Qayb waxaa weeye miraheeda oo la abuuro, qaybna waxaa weeye tallaal, oo waxaa weeye tallaalku waa ka dhaqsa bixid ogyahay. Miraha taa la beeraa iyagu waqtii bey sugaan oo bixiddeedu waqtii bey qaadataa. Anigu waxaan maqlay shan sano ayey ku dhashaa, haddii la beero shan sano ayey ku dhashaa. Mir ahan bay la midtahay oo waqtii shan sano ah bey ku dhashaa. Labadaa nooc baa loo kala beeraa.

Middan tallaalka ah oo geedkii isagu geed kale ku yaal laga soo fujyaa, meel kalaa lagu tallaala. Geedahaas waa suurtowdaa laba sano, saddex sano inay ku qaataan, iney waqtigii ka soo dhoweyso ayey u badan tahay. Marka waqtiyadaan dambe dadkii ku ilbaxay tallaalkas ayaa la sameeyaa. Hadda dawladdaba ka furtay mashruuc magaalada Geesaley, la leeyahay aad iyo aad uga beertay, talaakaasuna laguabuuray baan maqlay. Anigu ma tegin hadda waqtigan dambe. Marka beeristeeda iyadu wax weeye habkaasaa loo beeraa, shan sanayna ku dhashaa, ayaan maqlay. Markay dhaleyso saas uma kor taagnayn oo ma ilaalin, laakiin dadkii beeraayey markaan wareystay, saasay ii sheegeen.

Tilmaanteedu waxaa weeye sida loo tilmaamay oo waxay leedahay laama dheer-dheer oo la baxa geesaheeda, caleema daliiga yaryar bay leedahay iyo qodax ku laaman oo dheer-dheer. Qodaxdeeduna aad bay u dheer-dheertahay oo damiigay la socotaa, laamaha ay ka baxayso, waa la goostaa, waa lagu isticmaalaa iyaguna oo guryahaa lagu dhistaa, waxaana laga dhigaa bahalkan deydka oo kaleeto. Iyadu noocyadeedu waa badanyihii, sida loo tilmaamay oo dhowrmagac bay leeyihii. Magacyaduna siday odyaashusheegeen weeye, laakiin magacyadeedaasu waxaa weeye innaga timirta ka baxda waddankenna.

Laba hab un bay u baxdaa. Mid waxaa weeye biyaha qaraar bay isaga baxdaa oo laga beeraa, midna biyaha macaan ayey ka baxdaa. Labadaa timirood waykala wanaagsan yihii oo tan biyaha macaan

ka baxdaa waxaa weeye timirta ugu wanaagsan. Markii ay heer dhexe gaarto bixiddeedii ayaaba layska cunaa iyada, oo macaan ayeyba iska noqonaysaa. Laakiin middaan biyaha qarar ku baxdaa, illaa ay bisayl gaarto, wanaagsan, lama cuni karo oo qaraar bay noqonaysaa, dhuun-gooyo leh.

Timirtan abuurkeeda, markay dhaleysso waa xilli, oo sida laynoo sheegay xilli bay ku baxaysaa iyadu. Xilligaas aya lagu sameeyo. Dabayl ba dhacdaa la yiri, waa dabaysha lagu sameeyo. Marka ay keento xayga, xaygeeda baa uu yahay laba nooc, nooc waa geedkii labka, nooc waa geedkii dheddigga. Marka ay billowdo ubaxa, ubaxaas la soo qaadayaa, dhirtii oo dhan baa lagu mayrinayaa, lala dhacayaa, intii laama yar loo qaato oo la kala jeex-jeexo baa waxaa lagu tallaalayaa dhirtiiyoo dhan la gaarsiinayaa. Tii kaleeto markaasay xayga soo ridaysaa. Waa arrin aad iyo aad u ballaaran oo yaab leh daddaad eegtid. Marka tallaalkeeda iyo say u baxdo mirahana saasay u baxxan. Waxedmoodeysaa haddii timirta ku taal iyo mudda dhinacaas ku taal, inay kala duwan yihin ootimirta halka kabaxaysa ayan ahayn timir rasmiya oo habkii la rabay aan u baxayn baad moodeysaa iyadoo wax uga dhiman yihin bay dhacaysaa. Marka dadbaan warsaday, maxaa dhacay baan iri, timirtu dhinacaan iyo dhinacaas laba hab bey u kala baxdaaye, maxaa dhacay? Waxaa laygu yiri, waxay leedahay xilliyo goonni u ah oo hadda aan soo gaarin maxidka. Ma dabaylbaa? Ma aqaane wuxuun baa jira oo timirtu aad ugu baxdo baa jira, bey yiraahdeen. Taas darteed baa kala beddelaysa, laakiin hadda aan ii caddayn.

Marka timirtii markii ay gaarto, mirihii bixiso, waxaa weeye miraheedii sida la inakaga sheekeeyay. Dhownooc bay u kala baxayaaniin. Mid markuu meel yaryar joogo oo curcuro noqdo buu iska dhacayaa oo qallalayaa; mid wuxuu gaarayaa, waa wenaanayaa; mid wuxuu gaarayaa kolkuu weynaado buu qallayl isu beddelayaa, midna bisayl buu isu beddelayaa. Biasaylkaas markay gaaraan timirtii waxay samaysanaysaa foodda dambe inay geedka ka haysay ama dhinaca dambe baa bisaylkii ka billaabanyayaa. Wey halgelisaa baa la yiraahdaa oo markaasaa dadkii cunto ku billaabaya oo la cunayaa timirtii halgeliskaa markay billowdo. Markii ay gaarto bisaylna geedkii khaylkii ee miruhu ku yiilleen, khayl baa la yiraahdaa, usagii baa la soo jarayaa, waxaa la geynayaa meel deyr loo sameeyay oo qorrax aad iyo aad u leh oo meel aan layri galayn ah aaya laysugu ururinayaa. Halkaasay waxay ku qaadanaysaa bisaylkeedii oo dhan. Markay bislaato oo halkaa dhammaanteed ku wada bislaato, aaya laysu geynayaa, bahalkii baa laga tumaayaa, laga daadinayaa, markaasaa cabbays loo gelayaa oo waxaa lagu cabbaynayaa, sida loo sheegay, caw iyada laga sameeyay aaya la sameynayaa oo sidii dambii oo kale burburinaayaa, dhammaanteed way dhex-gelaysaa. Inkastoooy timirteenna iyo timirta awaddaammadaa ka immanaysaa oo teenna aad moodeyso xoogaa inay ka laf badan tahay oo ka cad yartahay, timirteenna xoogaa waxaad moodeysaa cadku inuu ku yaryahay, marka haddii aad aragtid waxaad moodeysaa inay lafteedu siyaado tahay oo lafteedu ay badan tahay. Markii laysu eego hilibka iyo cadkiisa waa laba nooc, waa sidaan inii sheegay waa tan biyaha qaraar ku baxda iyadu lafteedu, waa tan dibadda laga keenay oo

kaleeto, wax ka cad weyn! Iyadu intaynaba halgelin ee adkaato ayaa cunto laysaga billaabaa, qarjaw qarjaw aad u macaan ah bay noqonaysaa iyadoo aan bisayl gaarin. Markay bisayl gaartana oo in yar ka bislaatoona waaba heer sare oo waa markay ugu wanaagsan tahay. Timirtas dadka beeraa maba beec geyaaniin, iyagaa kaydsada oo timir saa u fara badan ma aha, magaratay, iyagaa kaydsada oo dhigta oo sanooyinkaasay iska cunaaniin, dadka ay sharfayaan bay siiyaaniinoo, waa la dhaqaaleeyayoo taas saas loo ma beec geeyo, laakiin teer kale waa la beec geeyaa, tan lafta xoogaaga leh. Anigu timirtii intaasaan ku dari lahaa, waana geed haddii hadda la beero aad iyo aad sida looga sheekeeyay, beertiisu qayma weyn u baahan tahay oo dadka soomaaliyeed wax weyn u taraaya. Hawlina ma dooneysyo mar hadday iyadu heer gaarto, hawl kale kaa doonimayso, biyahaas iney weydo baa u daran, laakiin hawl kale ay ka dooneysyo ma jirto. Waa dhici kartaa ulahaa dhaca oo laamaha ka dhacaaya in laga gooyo inay u baahantahay si hadhowdii miraha markay dheeraataana ay mirihii meeshay ku yaalliiin loo gaaro. Taas way u baahan tahay, laakiin hawl kale ay u baahan tahay ma jiraaniin. Marka timirta anigu intaasaan ku kordhin lahaa. Timirta horaa looga sheekeeyay habka loo cuno. Waxaa weeye cuntadeedu sidii la rabaa loo cunaayaa, laakiin waxaan arkay, sida hadda odayaashu ka sheekeeyeen, middan dhigaalka loo dhigo, waxaa dhici karta in suus galo iyadoo lafteedii ku jiraan, in suus galo ayaa dhici karta, laakiin middaan kale oo lafta laga bixiyay oo haweenku ay burburiyen oo dhirtu ku daraaniin, waxay ku daraaniin salool ama daango, hadba kii loo yaqaanno, ayey burburiyaan oo xawaaradaas ku daraaniin, hadhowdii markii loo baahdo, meelo adag bay ku ridaaniin oo, ma aragtay, aan bahalaha iyo waxaasu gelayn, weel adag baa lagu ridaa. Marka hadhowdii la goynaayo, mindi in lagu gooyo mooyaane, gacan laguma goyn karo. Waa mindi waxa lagu gooyaa, adayg intay ka qabto, inay adkaato. Marka "lassativa"-deedii waa la sheegay inay calooshii jilcinayso; xaggii "Vitamin" ahaan, in nafaqadeeda ay heer sare tahay waa laga sheekeeyay oo nafaqadeeda qof cunaa waxaa weeye nooc kaluu ku soo baxayaa. Siday ayadu u ekeyd buu u ekaanayaa, waa guduudanayaa. Marka timirtii, dee, waa nimco aynaan innagu faa'iidadeedii weli gaarin oo aynu haddee dadaalkeedu (annagu geela iyo ariga beynu naqaannaa) la sameeyo, soomaalidu, ma aragtay, isgaba tegi lahayd ariga iyo geelaba. Waa mahadsantahay, anigu intaasaan kaga baxay.

Axmed Nuur

Marka hore Saciid waad mahadsantahay. Timirta haweenku ka shaqeeyaaniin oo xawaajka lagu daray, magaceeda waxaa la yiraahdaa Sacaf, waa la sac-sacafay baa la yiraahdaa; dhirta lagu darana ninka la yiraahdo Daahir Af-Qarshe iyo Fiqi Buraale wey ka sheekeeyeen. Toddoba geed baa lagu daraa, toddoba geedba naagtaan ku sameyn Sacafka ma sameyso. Laba geedba ay cunno sameeyaaniin, dadkii hore ay sameyn jireen ama barigaas iyo laga sameeyo wax la yiraahdo Cafisad. Toddoba geed bay u baahan tahay. Haddaan toddobadaas geed lahayn lama sameeyo. Timirta sacafkaana, naagta sacafka dhigaysaa, haddayan toddobadaas geed

u hayn ma sameyneyso. Hadday sameysana way ka xumaanaysaa, way ka khasaaroobeysaa, toddobaad iyo bil iyo, ka badan mayso, laakiin markii toddobada geed loo dhameeyo, saloolku ka mid yahay, oo xawaaj nooc noocihii ka mid yahay, oo geedka dhegayaraha ka mid yahay. Toddoba geed oo [...] la yiraahdo haddaan lagu darin, lama geed kiyeyn karo. Kow. Marka la cunayo, aad leedahay iyadoo qarjaw qarjaw lahaa la cunaana waxaa la yiraahdaa Busur. Marka busurka waxaa ka horreeya hal-geed. Hal-geedda markii gedda tahay oo ayan midab yeelan weeye oo cagaarka tahay, baa waxaa la yiraahdaa hal-geed. Hal-geedkaa waxaa ka horreeya Gumuc. Gumucdu waa markay yaryar tahay oo aanay hal-geedka gaarin oo laf yeelan. Inteyan weli laf yeelan, waxaa la yiraahdaa Gumuc. Markay laf yeelato laakiin lafteedu caddahay oo aan weli laftu adkaan, waxaa la yiraahdaa Hal-geed. Lafta markay adkaato waxay noqonaysaa Busur, midab bay qaadanaysaa. Markay midabkeedu dhammaadana waxay noqonaysaa wax la yiraahdo Dhuguc, Hal-gelin. Erayga hal-gelin. Halgelintu waxay sameynaysaa, afkay ka hal-gelinaysaa. Afka marka ay ka hal-geliso waxay noqonaysaa afmadoobe. Markay wada bislaatana waxaa la yiraahdaa Dhuruc, marka la guro oo geedka laga guro waxaa la yiraahdaa Diric-gal. Diric-gal markay dhaafsto waxa la oranayaa Kolay-gal ama Caddaayad. Mar hadday kolayga gasho, kolaygu waa taynu ka sheekeynay, noocyadaasuu noqonayaa. Yacni waxaan xusuusinayaa, waxaan soo ururinayaa, warka si uusan u kala baahbaahin, waxyaalaha ay geedkiyeynayso. Abuuristeeda Saciid baa ka sheekeeyay. Heerarkaas bay kala maraysaa, labadaa nooc oo loo tilmaamay. Mid waxaa la yiraahdaa abuur, midna waxaa la yiraahdaa tallaal. Marka lafta la beero waxaa la yiraahdaa abuur. Toddoba sano iyo shan sano ayey martaa, waa isku-waafaqsannahay. Shan sano waa dhulka dalsanka ah, geedka si fiican u kora. Toddoba sanona waa markay daahdo oo biyuhu ka xumaadaan ama meeshu ayan dalsan ahayn. Hadday dalsan tahay, aad bay u magaciisiyoonyaysaa. Wax kaleetaa Saciid haddaayeey inoo sheegay. Wuxuu yiri kama baxdo dhulka qaarkii. Waa runoo aan xoogaa taa ka jaahilbixiyo, Waxaa jira sidaad ogtahayba khadil-istawaaga ama baraha dhulka ayaa wuxuu cayaarayaa dowr weyn. Baraha dhulka waxa la shaqeynayaa laba jiitimoodoo kale oo midi tahay jiitintaan waqooyi jirta iyo jiitinta tan koonfur jirta. Haddaba misna waxaa la shaqaynaya xiddigo la yiraahdo ama xidko la yiraahdo Qod oo an dhaqaqin. Xagga waxaa la yiraahda Jaar, xaggana waxaa la yiraahdaa Ximaarayn. Labadaa xiddigood ma dhaqaqaan, ma beddelaan. Labada qodbay la shaqaynayaan, mid waliba qodob bay haysataa, iyagay ku toosan yihiin, yacni waxaa weeye Naadur ama ku toosanaan, ama ways mataxayaan, matax. Erayga matax ama naadir ama ku toosnaan bey noqonayaan, yacni way ku toosan yihiin. Haysku toosnaadeene way wada shaqaynayaan, waa laba xiddigood. Mid waliba toddoba xiddigood baa la shaqaynaysa, waa siddeed xiddigood. Labada hore xamreynaa la yiraahdaa, labada jaahiyaa la yiraahdaa. Kuwa magacyadooda noocaasay u kala baxaayaan. Haddaba xiddiggaa jaaha la yiraahdo, timirtu haddayan xiddiggaa jaaha arkayn, ma baxdo. Haddaba xiddiggaa jaaha meel aan laga

arkeyn miyaa jirta? Haah. Markaad Qadar ku soo dhowaataba wuu godmayaa, innaga goortaad Cadala joogto, Cadale, tijaabaa lagu sameeyay, doonyaleydaa ku sameysay, waa tijaabo la qaaday, waa la arkay, habeenkaad Cadala dulsaaran tahay ayaad waxaad arkaysaa xiddiggiyoo dhumaya. Markaad cadala soo dhaafsto, xoogaa yar soo dhaafsto, ama Cadale xagga u soo dhaafsto ayaad waxaad arkeysaa xiddiggii Ximrayn oo muuqanaaya. Markii Ximray kuu muuqdo, Ximraynka weyn markuu kuu muuqdo, kii kale arki maysid. Waa xiddigo guduudan labaduba waa guduudan yihiin, mana dhaqaaqayan, meeshooday joogayaan, habeenkiyoo dhan meeshooday joogayaan, xiddigaha kale way dhaaf-dhaafayaan. Marka waxay yiraahdee, ma aqaane, timirtu haddayan jaah arag, waa qasaalo, way baxaysaa, laakiin miraheedu waa qasaaloobayaaniin, wey xumaanayaa ama timirtu khadhil-istawaaga mar hadday soo dhaafsto oo dhinacaan koonfureed u dhaafsto, timirtu bixi mayso, hadday baxdana, waa waxaan cilmi ku socon, waa waxaan nadaam ku socon, waa wax timirteedu xuntahay, waa wax caynkaa ah. Caada ahaan, khadul-istawaagaas ayaa yeelaya: inta khadul-istawaaga waqooyi ka ah wa timir, xilligii timirtay la jiran. Kow. Inkastoo Daahir Af-Qarshe aan kugu soo noqondoono, Cali Mudiir baa isaguna ka qayb galay, salad baan u dhiibaya. Salaad aan kuu dhiibo. Salaad wuu ka joogsaday, meel kaluu ku fiican yahay. Kow. Cali Mudiir, bal Cali Mudiir isku day adigu.

Cali Mudiir

Timirta waa laga sheekeeyay, ragga ka sheekeeyay ayaa ku habboonaa, iigana aqoon badan. Wuxaan ogsoonahay kaliya macluumaad guud ama informeeshan “generale” wax la yiraahdo. Bahashatan timirta ah maaddaama aanu soo waardinno wax badan dibadda aanu ka keensannoo gaar ahaan Ciraaq iy Iraan iyo meelo kaleba, dadkeenna gobollada waqooyina ay aad u isticmaalaan, gobollada bari. Wuxaan ogsoonnahay in la ogaaday in ay aad uga bixi karto dhulkeenna aanu ka maarmi karno, saas daraadeed ayaa la sameeyay ololo lala kaashaday hay'ado caalami ah in la maal geliyo kharash badan lagu bixiyay. Waxaa meelahaas ka mid ah meel Taleex u dhow, magaceeda waa iga maqanyahay, Xalin aa ka mid ah. Kun aa lagu beeray meesha la yiraahdo Xalin. Mashruucas muddo ayuu socday, hase yeeshie annaga caadadeenna, dhaqankeenna waxaa weeye ayaanba wax baa la wadaa, waana laga tagaa. Kolba guul wanaagsan oo la sheegi karo in laga gaaray u malayn maayo. Meelaha kaleetoo ay ku yaallaan waxaa ka mid ah galgaloo. Meelaha ugu waaweyn waa meelaha saaxiibkay Axmed Nuur sheegay. Meelo kaleetoo Bari ku yaalla oo yaryaroo dooxa dooxa ah oo ku yaallaan waa jirtaa oo si fiican uga baxdo. Hase yeeshie haddii mashruucyadaa si fiican loo wado, aad loo wado, waxaan anigu qabaa in laga kaaftoomi karo midda dibadda laga keensado. Dhinaca kaleeto run ahaan annagu ma naqaanno bahalkaas, ayaamaha ramadaanka ayaa xoogaa, ma aragtay ayaa la cunaa oo lagu afuraa oo ayadana ajar leedahay la leeyahay. Cunto ahaan looma cuno, laakiin gobolka waqooyi iyo gobollada Bari, maaddaama ay iyagu xiriir la leeyihii tijaariya carabiya la leeyihii, gaar ahaan Ciraaq, dabiicadda dhulkoodana ay isu dhowdahay, aad

baa loo isticmaalaa oo loo cunaa oo sida laga sheekeenaayey ayaad ka garan karaysaa. Laakiin annaga macna badan nooma leh, bahalkaas timirta la yiraahdo, waliba waxaynu ku xamannaa way xanaaq badan yihii oo waa geed kuleyloo, dadka timirta cunaa, ciraaqiyiinta iyo reer barigoo aad u cuna waa cara badan yihii. Waa dad hilibka cuna camaloo wey cara badan yihii. Way xanaaq badan yihii, cilmi ahaanna waa run.

Geedkii jaranjaradii uu soo maraayey: miraha busurta waxaa ku xiga falaxa, bilixna wey yiraahdaan. Marka haddaan intaas uga gudbo bahalka kan dalka u dhoofiya adduunka iyo "quantity" ga ugu badan waa Ciraaq. Soddon iyo lix malyuun oo geed ayaa Ciraaq ku taalla. Anigu dhowr kol baan Ciraaq tagaye geedka ay ku faanaan weeye, khamradaa laga sameeyaa. Dawladda iyo shacbiguba waa leeyihiin. Laba webi waaweyn maaddaama ay leeyihiin, aad bay Ciraaq uga baxdaa, khamraa laga sameeyaa, waxyaala kale oo badan waa laga sameeyaa. Adduunka waxyaalka ay u dhoofin jireen, batroolka ka hor, ayadaa u badnayd. liraanna way ku xigtaa.

Geed timireedka oo dadku aad u yiqliinnay, oo dabiicaddu bartay illaa dabiicaddaa wax bartee, Axmed Nuur aa ka mid ah, odayaalkuna, maaddaama ay waaya arag yihii, badda iyo waa nalooga fiican yahay iyo geed-timireedka. Markii babbaay iyo la soo gaaro sisinta iyo diirta, markaasaan annagu qaybteenna qaadan doonaa. Waana mahadsantiihin.

Axmed Nuur

Waxaan ku celinayaan Daahir Af-Qarshe. Timirta bal xilliyadeeda iyo hora timirta waxay u bahan tahay. Waa kow. Aan kuu sii fid-fidiyee, waxay kaloo u baahantahay in ay hesho kulayl, biyo ay ku baxdo waa in ay hesho, in ay meel ay ka baxdo, dhul, hesho, oo jilicsan oo dhul dalsan ah, iyo in ay hesho kulayl markay bislaato, ayey u baahantahay. Mahadsanid.

Daahir Af-Qarshe

Mahadsanid, intii aan farta u taagayey haddaad ku dartay. Waxay ku jirtay warkaagii markaad cadala xagga u soo dhaafsto ayaa xiddigii halkan ahaa kuu muuqanayaa. Marka labada xiddig ee midna Koonfur yahay, midna yahay Qiblada, labadaa xiddig soomaalidu waxau u taqaannaa Matak, labadooda.

*Maansadu milgey leedahayoo marinna waayeele/
Matakh la kala joojiyaa mid iyo caynkeede*

Waa labada xiddigee aynu ku shaqaysannaa ee doonyuhu qaabilan ama ninkii soconaya labada Matakh baa la yiraahdaa. Waa yahay. Markaa dabadeed, halkii aad ka sheegtay Cadale wixii ka shisheeya ay ka baxdaa, dhulku waa kala kulul yahay. Dhulka kan xagayaa ka dhacda [...] qabowguu weligiis xisaabsan yahay. Xilliga xaggaasina waa naar aanad shan mirir biya ka maqnaan karayn oo aad gubanayaa. Marka waxay isku madlac yihii Bar-carab iyo Nord iyo Bari intaas aad arkayo ee baddaasu guduudani muquunisay yaa hora dabiicadda timirtu ay la socotaa. Dhulkaan kale waxaa ka baxa saraca kale ee timirta waxaan ku mala-gelayaa inaanu ku habboonayn. Cilmi weynina wuu yahay, timirta waxay la shaqaysaa

kulaylka, waxaana xameynaya, xagaaga, xilliga ay soo tuurayaan dabadeedna saxalku ubaxana xilligaa weeye ee dabadeed sidaa lagu oranayaa, geed waliba lagu sayraya. Dabadeed saxli waxaa loo leeyahay waa sumalkii timirta ayaa la leeyahay. Waxna waa nooc goonniya, marka dabadeed isaga la mid ma aha dhirta kale, manaafacaadka kula mid ma aha, soo bixidda kula mid ma aha, cimriga kula mid ma aha, weyska jaad goonniya oo iyadu llaahay innaku mannaystay oo waa dadka guduudan oo quruxda badan leh baan anigu leeyahay, haa! Oo waa tii ninka canshuurta qaadan jiray timir la waa hawshii korodhay, mar haddaad timirtii ka timaadeen dagaalbaaba ka dhacayba. Timiri wax cayaar noqota ma aha. Geedkaasu haddii la sarco wuxuu ku habboon yahay dhulka kulaylka ah oo wareegsan oo walaalaheenna carbeed aynu iska qaabilسانهای, tacabna wuu doonayaa. Geedkaasu markii uu dhulka ku yaraaday oo dawladahaasi ay batrool heleen oo timirtii dabadeedna isaga yaraatayna, nuqsaan weyn baa innagu dhacay. Waxaan garanayaa dadkayagií joogay waqtigii timirta waddankeenna imman jirtay iyo maantay sida aannu nahay. Dabadeed nuqsaan weyn baa xagga xagga cuntada innakaga dhacay, kolkaas waxaynu noqonnay yaabis cun. Iyadu inkastoo ayan xoolo ahayn, soorta dhiigleyda ah bay ka mid tahay, haa! Oo xoolaheenna siday manaafacaad u leeyihii bey iyaduna u lahayd. Dabadeed waxaan leeyahay waa dhiigley, ha lagu tabco, ha la raadiyo, ninba wuxuu ka qaban karo.

Axmed Nuur

Timirta weynu ku daahnay, waxaanna innoo ku wacan macnaha faa'iddada badan. Hadalla badan baa meeshii ku soo kordhay. Isku-diidda ma leh, timirtu waxaa weeye waxyaabaha dhiigga saayidiya, marka qofka dhiiggiisu saayidana wanaaggiisa ayaa badanaya, noloshiisu ahaan mayso sidii uu ahaa. Sidii cali Muduur haddaaye tusaalahu uu lahaa dadkaasu way waalan yihii ma aha, "invece" ninka dhiigga yar baa waalanaya, timirtu dhiiggay saayidisaa, wax bay tartaa. Waa kow. Kan kallunkana waa ku yaabaya dadka, wuxuu leeyahay isaguna [...] Ninba nin kaluu la yaabanyahay, ninba kan kaleetuu inuu khaldanyahay moodayaa, laakiin ma khaldanee wuxu isugeyn bay u baahan yihii

Timirta waxay la mid tahay baa la yiri, laba kiilo oo hilis ah. Nafac ayey leedahay, "vitamin"aad ayey leedahay. Wuxuu laga helayo, uu qofka bani'aadanka ah uu ka helayo laba kiiloo timir ah waxay u dhigantaa waxa uu ka helayo laba kiiloo hilis ah. Waxyaabo kaleeto oo ay yaab ku keentay ayaa jira: waxaa weeye subagga wey siddaa, macaanka wey siddaa, "vitamin"aad "tutto" way siddaa. "Vitamin" iyada iyo muuska wuu ku jiraa. Inta "Vitamin" oo jira (matalan vitamin C, B), fitamiinanka ukunta laga helo oo maskaxda daawadeeda axalaha ka shaqeeya waa la yiraahdaa Vitamin D, midka maskaxda kordhiya, "fosforo" aa ku jira iyada iyo caanaha, ukunta iyo birta. Marka timirtu waa mucjiso. Aad baa adduunka loo "interessaareeyaa", xataa khamraa laga dhigaa, subagna waa ku jiraa aa la yiri. Marka halkan aan kaga baxno. Wuxaan u gudbeynaa gallayda oo aa Salaad ugu horreysiinayaa. Waxaa weeye gallayda iyo say u baxdo. Salaad oo ay maantay ugu horreysa. Salaadow

siday u baxdo, faaidada ay leedahay, midabbada ay leedahay. Waakaa.

Salaad

Mahadsanid. Gallayda. Horta gallaydu xilliya badan bay baxdaa. Xilliga ay baxdo oo guga la yiraahdo way yar tahay. Xilliga ay baxdo waxay ugu badan tahay xilliga dayrta ah. Biyaha webiga oo dadka iyada toosan yiraahdaan daqan oo waqtiga haddaa oo kale saranoo soocanaya oo illaa lix bilood soconaya, waqtigas ayey galleydu aad u baxdaa. Marka cudurro badan oo laga ilaa liyo ayey leedahay. Intii aan daawada la helin oo yacni waqtiyada aan daawada la helin, hadda daawo ay dowladu keento ma ahane aan la heli jirin, bahalkaan dambaskala yiraahdo yaa la qaadi jiray, salkaa looga shubi jiray, marka waa ku caafimaadi jirtay. Bahal dixiri ah oo gala ayey leedahay, talyaanigu magac kale uu u yaqaanno ayaa jira laakiin dixri ayaa la yiraahdaa af soomaaliga. Haddii aan wax lagu shubin ee uu gallaydii uu galo waxba ka bixi mayaan oo waa dhimanaysaa oo marka ay baxayso wey madowdahaye wey caddaanaysaa markuu galo, darfahay ka soo caddanaysaa, geedkii meel dhexe markuu marayo ayaa bulunbulyo dhexda ka soo baxaysaa. Marka waxaa lagu daaweyya dambastaas, markii hore ee aan daawada la helin, adda daawaa la helay. Daawadaas labacayn weeye, daawada hadda ay dawladdu keento ama Talyaanigu markii dambe waqtiyadan dambe keenay. Daawadaas mid waa bahal aad mooddid xaarka lo'da, waa la jejebinaya, geedaha salkoodaa saas loola raacayaa, gallayda fiilo fiilay u baxaysaa, fiiladaa lala raacayaa. Midna waa la qasayaa, waxay u egtahay waxyaalahaan uun la qaso oo kale oo waa caddahay. Marka beerta bahalla badan oo laga ilaalinaya jira. Doofaarku waa ka kow, jeertu waa ugu daran tahay, jeertu doofaarka wey ka daran tahay oo jeertu haddey gasho, maroodiga, jeerta intaasoo dhan ka sii daran. Marka waxay leedahay waardiyo badan, marka ay miraha saadho. Marka Galeydii iyada laftigeedii waa saddex cayn intaan aragnay oo dhulkayaga ka baxda waa saddex cayn, mid abuurkeedu waa nagu dhawaa, mappa gudguduudan waa nagu dhawaa, tan kale waa laba, xataa bannaanka waa ka timaaddaa.